

Pripajanje dioničkih društava

Smiljanić, Luka

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:378387>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Luka Smiljanić

Pripajanje dioničkih društava

Diplomski rad

Katedra za trgovačko pravo i pravo društava

Mentor: prof. dr. sc. Siniša Petrović

Zagreb, kolovoz 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Luka Smiljanić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Luka Smiljanić

Sadržaj

1	UVOD.....	1
2	DIONIČKA DRUŠTVA I POJAM PRIPAJANJA	2
3	RADNJE KOJE PRETHODE UPISU PRIPAJANJA	5
3.1	Dubinsko snimanje (eng. <i>Due diligence</i>)	5
3.2	UGOVOR O PRIPAJANJU	7
3.2.1	Sklapanje ugovora o pripajanju	7
3.2.2	Sadržaj ugovora o pripajanju	8
3.2.3	Prijenos imovine	10
3.2.4	Omjer zamjene dionica i sudsko ispitivanje omjera zamjene dionica	11
3.2.5	Valjanost ugovora o pripajanju	13
4	REVIZIJA PRIPAJANJA	14
5	IZVJEŠĆE O PRIPAJANJU.....	16
6	UPIS PRIPAJANJA U SUDSKI REGISTAR	18
6.1	Postupak upisa pripajanja.....	18
6.2	Pravni učinci pripajanja.....	20
6.3	Povjerenik za primanje dionica i povećanje temeljnog kapitala	23
7	ZAŠTITA VJEROVNICA.....	24
8	IZAZOVI UMJETNE INTELIGENCIJE U PRIPAJANJU	26
9	ZAKLJUČAK.....	29
10	LITERATURA.....	30

1 UVOD

Trgovačka društva mogu proći kroz brojne promjene koje se ogledaju u povećanju i smanjenju temeljnog kapitala, promjenama u zastupanju ili pripajanju s drugim društvima kao jednoj od mogućih statusnih promjena. Promjene u društvu su nerijetko inicirane gospodarskim poslovanjem i potrebom zauzimanja bolje pozicije u odnosu na konkurente. Kroz razdoblje od 1985. do 2022. godine broj statusnih promjena pripajanja i spajanja u svijetu se povećao 18 puta, ali se također povećala i ukupna vrijednost pripajanja.¹ Povećanje broja trgovačkih društava u svijetu ujedno dovodi i do povećanja broja provedenih statusnih promjena, u najvećem dijelu riječ je o pripajanjima i spajanjima društava kao glavnim i najučestalijim statusnim promjenama, no svakako je bitno spomenuti i druge statusne promjene - podjelu i preoblikovanje društava.

Upravo zbog sve većeg povećanja broja pripajanja društava kao i izazova prilagodbe novim tehnologijama, fokus rada je na razradi statusne promjene pripajanja dioničkih društava, odnosno radnjama koje prethode samom pripajanju, posebno ulozi dubinskog snimanja. Predstavlja se ugovor o pripajanju kao i pretpostavke za provedbu uspješnog pripajanja dioničkih društava. S obzirom na složenost procesa, pripajanje se može promatrati i iz više različitih područja prava poput poreznog prava ponajviše s obzirom poreza na dobit, radnog prava i utjecaja na radno-pravne odnose u vidu prijenosa ugovora o radu s pripojenog društva na novog poslodavca ili s područja prava konkurencija. Unatoč širokom spektru na koji pripajanje ima utjecaj, težište rada je prije svega na pravnom uređenju statusne promjene pripajanja i pravnim učincima po upisu u sudski registar. Kroz daljnja poglavlja naglasak je na modelima zaštite vjerovnika, ali i relativnoj novosti u pravnom svijetu - implementaciji umjetne inteligencije u sam proces pripajanja.

1 <https://www.statista.com/statistics/267368/number-of-mergers-and-acquisitions-worldwide-since-2005/>.

2 DIONIČKA DRUŠTVA I POJAM PRIPAJANJA

Dionička društva su u Republici Hrvatskoj uređena Zakonom o trgovačkim društvima (dalje: ZTD).² Dioničko društvo je društvo kapitala, naime riječ je o društvu čiji članovi – dioničari sudjeluju s ulozima u temeljnom kapitalu društva za razliku od društava osoba u kojem nema temeljnog kapitala. Društvo kapitala ima prednost jer je riječ o pravnoj osobi koja ima temeljni kapital što zapravo znači da članovi društva ne odgovaraju za obveze društva, osim ako je iznimno predviđeno ZTD-om. Dodatna prednost je u vođenju poslova društva s obzirom na to da ih vode organi društva čiji sastav često čine stručne osobe, pri čemu nije nužno da su ujedno i sami članovi društva.³ Temeljni kapital dioničkog društva je podijeljen na dionice te uvođenjem eura kao službene valute određen najniži iznos temeljnog kapitala koji je postavljen na 25.000,00 eura.⁴ „Iako je kapital unesen u društvo temelj na kojemu on počiva, nije riječ o zajednici kapitala, nego o zajednici osoba koje se povezuju u društvo preko doprinosa u njegov kapital.“⁵

„O statusnim promjenama je riječ kada trgovačko društvo, na temelju vlastite odluke, izazove takve pravne promjene nakon kojih se s obzirom na obilježja prije toga ne može smatrati istim društvom.“⁶ Kao statusne promjene ZTD poznaje pripajanje i spajanje dioničkih društava s drugim dioničkim društvima ili društvima s ograničenom odgovornošću, podjelu dioničkih društava te preoblikovanje dioničkog društva u neki drugi oblik društva. Bitno je naglasiti kako se neće svaka promjena u društvu reflektirati kao statusna promjena, nego će statusna promjena biti samo ona koja je propisana ZTD-om. Uz statusne promjene postoji niz drugih promjena koje se mogu očitovati u promjeni strukture društva poput prijelaza iz monističkog u dualistički model upravljanja, promjene predmeta poslovanja, promjene u iznosima temeljnog kapitala ili primjerice promjena imena tvrtke društva, a koje neće imati za posljedicu statusnu promjenu.

2 Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023).

3 Jakšić, T.; Petrović, S. *Mogući pravci izmjena i dopuna hrvatskoga prava društava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37. br. 3., 2016., str. 1102.

4 Primjerice u Italiji je dvostruko viši iznos pa je za osnivanje dioničkog društva potrebno najmanje 50.000,00 eura (čl. 2327. *Codice Civile*).

5 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020. str. 12.

6 Petrović, S.; Ceronja, P., *Osnove prava društava*, 9., izmijenjeno i dopunjeno izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019., str. 255.

Pripajanje je jedna od statusnih promjena na koju se dioničko društvo može odlučiti, a koju karakterizira povezivanje s drugim dioničkim društvom ili društvima bez provođenja postupka likvidacije prijenosom cijele imovine jednog ili više društava drugome društvu u zamjenu za dionice tog društva (čl. 512. st. 1. ZTD). Prilikom procesa pripajanja sudjeluju dva ili više društva pri čemu postoje dvije strane. Na jednoj strani se nalazi subjekt preuzimatelj odnosno društvo preuzimatelj kojem se pripaja drugo ili druga društva te se s druge strane nalazi pripojeni subjekt odnosno pripojeno društvo.

Svakako treba razlikovati pripajanje dioničkog društva od statusne promjene spajanja jer iako je riječ o povezivanju dva ili više dionička društva govori se o dvije različite statusne promjene. Spajanje dioničkih društava također se, kao i pripajanje, provodi bez postupka likvidacije, no bitna distinkcija je u osnivanju novog dioničkog društva. Naime, subjekti spajanja upisom u sudski registar osnivaju novo društvo pri čemu na novoosnovano društvo prelazi cijela imovina svakog od društava u zamjenu za dionice novog društva (čl. 512. st. 2. ZTD). Spajanje dovodi do prestanka postojanja pripojenih društva. Upravo zbog sličnosti s pripajanjem, prilikom spajanja dioničkih društava, na odgovarajući način se primjenjuju pojedine odredbe o pripajanju poput odredbi o pripremnim radnjama, zaštiti vjerovnika i ništetnosti odluka o pripajanju. Naravno, s obzirom na to da je riječ o različitim statusnim promjenama neće se sistemski primjenjivati sve odredbe. Razlika je utoliko što bi neke odredbe bile neprimjenjive ponajviše kad je riječ o odgovornosti za štetu člana uprave, odnosno izvršnih direktora društva preuzimatelja jer prilikom spajanja dolazi do osnivanja novog društva pri čemu se ono smatra društvom preuzimateljem (čl. 533. st. 1. ZTD). Stoga, članovi društva preuzimatelja ne bi mogli odgovarati za štetu koja nastane prije upisa spajanja zbog toga što su, primjerice, povrijedili dužnost čuvanja poslovne tajne društva jer je šteta uzrokovana prije nego im je počeo mandat.⁷

Dakle, statusnom promjenom pripajanja dioničkih društava manifestiraju se četiri temeljne karakteristike:

- prijenos cjelokupne pravne pozicije pripojenog društva na društvo preuzimatelja,
- dolazi do zamjene dionica za dionice društva preuzimatelja,
- prestanak postojanja pripojenog društva te
- bez provedbe postupka likvidacije.

⁷ Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1685.

Među mogućim oblicima pripajanja društava prema ZTD-u su pripajanje dva ili više dionička društva, pripajanje dioničkog društva i društva s ograničenom odgovornošću te pripajanje dva ili više društva s ograničenom odgovornošću. S obzirom na vrstu obavljanja gospodarske djelatnosti subjekata pripajanja, unatoč tome što ne predstavljaju pravne pojmove, pripajanja se mogu podijeliti na horizontalna, vertikalna i konglomeratska. Karakteristika horizontalnog pripajanja je u tome što se subjekti pripajanja nalaze u tržišnom natjecanju, preciznije međusobno su konkurenta jer obavljaju istu gospodarsku djelatnost.⁸ Takvom vrstom pripajanja dolazi u prvom redu do dvostrukog povećanja tržišnog udjela za društvo preuzimatelja jer se istodobno povećava vlastiti udio na tržištu za udio koji je do tada pripadao pripojenom društvu. Isto se definira kao sinergijski učinak „2+2=5“ odnosno paradoks u kojem subjekti pripajanja nakon provedenog pripajanja povećavaju tržišni udio čak i više nego iznosi zbroj udjela društva preuzimatelja i pripojenog društva.⁹ Upravo je povećanje tržišnog udjela, odnosno jačanje gospodarskog subjekta jedan od glavnih inicijatora pristupa procesu pripajanja. Pored spomenutog svakako svoju ulogu imaju i razlozi povećanja inovacijske sposobnosti društva preuzimatelja kroz stjecanje patenata, žigova ili industrijskog dizajna.¹⁰ Naime, do povećanja inovacijske sposobnosti dolazi uslijed prijenosa prava industrijskog vlasništva na društvo preuzimatelj čime postaje nositelj isključivog prava na uporabu zaštićenog izuma, žiga ili industrijskog dizajna koja mu pružaju zaštitu od neovlaštenog korištenja.

Vertikalno pripajanje se još naziva i pripajanjem na lancu opskrbe (eng. *at supply chain*) jer dolazi do pripajanja društava koja nisu konkurentska nego u odnosu kupac/prodavalac. Primjer je pripajanje društva čija je djelatnost proizvodnja materijala koje društvo preuzimatelj koristi u proizvodnji.¹¹ Također moguće su situacije u kojima bi moglo doći do povrede prava konkurencije, no općenito je riječ o povredama izraženim u manjoj mjeri.¹² Manje povrede tržišnog natjecanja posljedica su ponajprije u obavljanju djelatnosti na različitim razinama

8 U Republici Hrvatskoj se može za primjer horizontalnog pripajanja navesti pripajanje dioničkih društava Erste osiguranje Vienna Insurance Group i dioničkog društva za osiguranje Wiener osiguranje Vienna Insurance Group.

9 Tamosiuniene, R.; Duksaite, E., *The importance of Mergers and Acquisitions in Today's Economy*, KSI Transactions on Knowledge Society, 2009., vol. 2, br. 4, str. 12.

10 Capron, L., *The Long-Term Performance of Horizontal Acquisitions*, Strategic Management Journal, vol. 20, br. 11, 1999., str. 990.

11 Maurović, Lj., *Pripajanje dioničkih društava kao statusna promjena*, Hrvatska pravna revija, vol. II, br. 2, str. 1.

12 Sherman, A. J. *Mergers and Acquisitions from A to Z*, 3rd ed., AMACOM Division of American Management Association, 2011., str. 106.

između društva preuzimatelja i pripojenog društva čime ne dolazi do izravnog utjecaja na konkurenciju. S druge strane, općenito se može reći za konglomeratska pripajanja da je riječ o pripajanju između društava koja ne obavljaju istu gospodarsku djelatnost niti se nalaze u vertikalnom odnosu kupac/prodavatelj. Dakle, pripaja se društvo koje posluje u nepovezanoj djelatnosti s društvom preuzimateljem.¹³

Pored spomenutih oblika pripajanja, ZTD uređuje i prekogranična pripajanja. Prekogranično pripajanje je takvo pripajanje u kojem je barem jedan subjekt pripajanja valjano osnovan po pravu Republike Hrvatske dok je drugi subjekt pripajanja, društvo kapitala valjano osnovano po pravu druge države Europske unije ili države koja je stranka Ugovora o europskom ekonomskom prostoru (čl. 549.a st. 1. ZTD). U pogledu prekograničnog pripajanja, ZTD upućuje na odgovarajuću primjenu odredbi o prekograničnom pripajanju osim ako nije drukčije predviđeno. Navedeno dovodi do zaključka da se na subjekte pripajanja primjenjuje njihovo nacionalno pravo.¹⁴ Kao potvrda navedenog, može se navesti trenutak nastanka pravnih učinaka prekograničnog pripajanja. Pravne posljedice za društvo preuzimatelj s registriranim sjedištem u Republici Hrvatskoj, nastaju upisom pripajanja u sudski registar društva preuzimatelja dok s druge strane ako je registrirano sjedište pripojenog društva u Republici Hrvatskoj tada će pravni učinci prekograničnog pripajanja nastati prema odredbama stranog prava, odnosno prava države u kojoj je registrirano sjedište društva preuzimatelja (čl. 549.k ZTD).

3 RADNJE KOJE PRETHODE UPISU PRIPAJANJA

3.1 Dubinsko snimanje (eng. *Due diligence*)

Dubinsko snimanje (eng. *Due diligence*) unatoč postojanju pravnih elemenata, ne predstavlja pravnu radnju te je stoga riječ o terminu koji nije uređen Zakonom o trgovačkim društvima. U praksi široko rasprostranjenu ulogu, prilikom pripajanja i spajanja društava, ima zbog određivanja gospodarskih parametara subjekata pripajanja. Institut *due diligence* je svojstven za anglosaksonske zemlje, no razvojem globalizacije i sve većim brojem međunarodnih

¹³ Za primjer se može navesti pripajanje Siemens, društva čiji je fokus na industriji i transportu te Variana koji se bavi proizvodnjom medicinskih uređaja.

¹⁴ Petrović, S.; Ceronja, P., Osnove prava društava, 9., izmijenjeno i dopunjeno izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019., str. 259.

pripajanja dolazi do širenja i na ostatak pravnih sustava. S obzirom na to da dubinsko snimanje nije uređeno ZTD-om ono nije pretpostavka statusne promjene pripajanja dioničkih društava, no svakako je poželjno sredstvo u fazi prije samog pripajanja i sklapanja ugovora o pripajanju. Prije svega je namijenjen biti objektivan i nepristran postupak ispitivanja pripojenog društva.¹⁵

Due diligence je postupak koji obuhvaća analizu nekog pravnog subjekta prije, za vrijeme i nakon pripajanja sa svrhom povećanja transparentnosti otkrivanjem bitnih informacija za uspješnu provedbu statusne promjene.¹⁶ Društvo preuzimatelj nerijetko koristi dubinsko snimanje drugog društva kako bi se izvršila procjenu svrhovitosti pripajanja. Pod svrhovitosti pripajanja ponajprije se određuje poslovanje društava koje društvo preuzimatelj planira pripojiti te informacije bitne za transakciju. Informacije bitne za transakciju se općenito razvrstavaju u tri kategorije – financijsku, pravnu i komercijalnu kategoriju.¹⁷

Financijske informacije pružaju društvu preuzimatelju financijski pregled ranijeg poslovanja, pregled dugotrajne imovine društva, ali i rizike s kojima je društvo suočeno poput zaduženosti te troškove poslovanja. Izvještaj financijske situacije se sastoji u analiziranju računa dobiti i gubitaka koji se odnose uobičajeno za razdoblja posljednje tri godine.¹⁸ Upravo je pribavljanje informacija o financijskoj situaciji glavni motivator za provođenje *due diligence*.

S druge strane, ako je financijska situacija pripojenog društva motivator za provođenje postupka dubinskog snimanja onda je pravni dio (eng. *Legal due diligence*) centralni stadij zato što omogućuje osnovu za smanjenje rizika jer se temelji na stvarno utvrđenim podacima.¹⁹ Pravni dio dubinskog snimanja pruža informacije o obvezama pripojenog društva poput sudskih sporova u tijeku, odgovornosti za prouzročenu štetu zbog neispravnosti proizvoda, pruža informacije o pravima intelektualnog vlasništva te o preuzetim obvezama i jamstvima iz ranije sklopljenih ugovora.

15 Angwin, D. *Mergers and acquisitions across European borders: national perspectives on preacquisition due diligence and the use of professional advisors*, Journal of World Business, vol. 36, br. 1. 2001., str. 33.

16 Cvijanović, V., *Prikaz stručnog seminara "due diligence - pravni i financijski aspekti"*, Ekonomski pregled, vol. 54, br. 5-6, 2003., str. 511.

17 Brundić, M., *Due diligence*, Hrvatska pravna revija, 2014., str. 27.

18 Gleich, R., Hasselbach, T., Kierans, G., *Value in due diligence: contemporary strategies for merger and acquisition success*, Gower Publishing, Ltd., 2012., str. 24.

19 Howson, P., *Due Diligence : The Critical Stage in Mergers and Acquisitions*, Taylor & Francis Group, 2003. ProQuest Ebook Central, str. 68.

Komercijalni *due diligence* je procjena budućeg poslovanja društva pa za razliku od drugih oblika dubinskog snimanja traži informaciju izvan društva.²⁰ Ova kategorija dubinskog snimanja poznatija je pod nazivom „*operational*“ obuhvaća procjenu prednosti i nedostataka potencijalnog pripojenog društva u pogledu proizvodnog procesa, lanca distribucije i strukturu kupaca.²¹ Upravo zbog sličnosti s financijskom komponentnom naziva ga se i dodatkom financijskog *due diligencea*.²²

Prije samog pristupa procesu dubinskog snimanja svakako je poželjno sklopiti ugovor o povjerljivosti informacija, koji je u anglosaksonskom pravnom sustavu poznatiji pod nazivom eng. *Non-Disclosure Agreement* (NDA). Ugovor o povjerljivosti informacija se obično sklapa kada su „dva društva u poslovnim odnosima i trebaju upoznati poslovno postupanje koje se primjenjuje u onom drugom poslovanju radi evaluacije potencijalnih poslovnih odnosa.“²³ Riječ je o dvostranoobveznom ugovoru kojim stranke definiraju povjerljive informacije koje se štite kroz određeni vremenski period. Dakle, iako je *due diligence* vrlo koristan i široko rasprostranjeno sredstvo u modernim postupcima pripajanja, trenutno u Republici Hrvatskoj nije propisana njegova obligatornost kao preduvjet za provođenje postupka pripajanja. Nakon što društvo preuzimatelj nabavi potrebne financijske i pravne informacije ulazi se u formalnu fazu pripreme za pripajanje koja se okončava sklapanjem ugovora o pripajanju. Ova pripremna faza je sastavni dio pripajanja društava te je stoga uređena ZTD-om.

3.2 UGOVOR O PRIPAJANJU

3.2.1 Sklapanje ugovora o pripajanju

Završetkom pripremne faze dionička društva dolaze do druge faze u procesu pripajanja. Riječ je o stadiju sklapanja ugovora o pripajanju društava. Iako je sklapanje ugovora prva formalna radnja koja se poduzima prilikom pripajanja, moguće je da glavne skupštine svih subjekata

20 Andrašec, D., *Due diligence*, Financijski klub, istraživački rad, Zagreb, 2010, str. 6.

21 Devensoft, *Comprehensive Guide to M&A Due Diligence in Today's Turbulent Economic Environment*, 1. lipnja 2023., dostupno na: <https://www.devensoft.com/blog/a-modern-ma-due-diligence-guide-for-todays-economy/> (27. lipnja 2023.).

22 Brundić, M., *Due diligence*, Hrvatska pravna revija, 2014., str. 26 – 29. str. 28.

23 Zlatović, D., *Ugovorni prijenos povjerljivih informacija*, Hrvatska pravna revija, 2010., str. 24.

pripajanja donesu odluke o ugovoru o pripajanju prije nego bude sklopljen.²⁴ Naime, glavne skupštine mogu, čak i prije nego ugovor o pripajanju bude sklopljen, odobriti nacrt ugovora o pripajanju oko kojeg su se usuglasile uprave, odnosno izvršni direktori.

Ugovor o pripajanju temeljni je sporazum kojim subjekti pripajanja uređuju međusobna prava i obveze. U prvom redu označava prijenos imovine jednog ili više pripojenih društava u zamjenu za dionice društva preuzimatelja. Ugovor o pripajanju sklapaju uprave društava, dok u monističkom sustavu upravljanju izvršni direktori društava koji sudjeluju u pripajanju (čl. 513. st. 1. ZTD). Navedeno uređenje je prihvatljivo i razumno određeno uzevši da su dva glavna posla uprave društva vođenje poslova i zastupanje društva čime je, s obzirom na kognitivnost odredbe, isključena mogućnost u kojoj bi ugovor o pripajanju sklopile druge osobe ili organi. Naravno u mnogobrojnim se situacijama, ako je predviđeno statutom društva, uprava sastoji od više osoba – direktora pa se postavlja pitanje trebaju li ugovor o pripajanju sklopiti svi članovi uprave zajedno, dio članova ili može samo jedan član? Načelno, ako se uprava sastoji od više osoba, a statutom se drukčije ne odredi, članovi uprave ovlašteni su zastupati društvo samo skupno (čl. 241. st. 2. ZTD). Dakle, statutom i internim aktima poput poslovnika o radu uprave može se drukčije odrediti zastupanje pa tako može biti predviđeno da je za zastupanje ovlašten pojedini član uprave samostalno ili uz sudjelovanje drugog člana uprave ili prokurista.²⁵ Eventualna prekoračenja ovlasti danih u statutu društva, neće imati za posljedicu ništetnost ugovora o pripajanju pa bi tako ugovor o pripajanju, sklopljen samo od strane jednog člana uprave iako je statutom predviđeno kolegijalno sklapanje ugovora, bio valjan i proizvodio pravne učinke. Unatoč valjanosti ugovora o pripajanju postoji odgovornost člana uprave prema društvu. Naime, članovi uprave moraju voditi poslove društva s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika te moraju čuvati poslovnu tajnu (čl. 252. st. 1. ZTD).

3.2.2 Sadržaj ugovora o pripajanju

Ugovor o pripajanju mora se sklopiti u obliku javnobilježničke isprave (čl. 518. ZTD). Posebnim propisom definirane su kao javnobilježničke isprave – isprave o pravnim poslovima i izjavama koje su sastavili javni bilježnici (javnobilježnički akti), zapisnici o pravnim

24 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1643.

25 Čl. 241. st. 3. ZTD.

radnjama koje su obavili ili kojima su bili nazočni javni bilježnici (javnobilježnički zapisnici) i potvrde o činjenicama koje su posvjedočili javni bilježnici (javnobilježnička potvrda).²⁶

Prema ZTD nužni sadržaj ugovora o pripajanju mora imati najmanje:

- podatke o tvrtkama subjekata pripajanja,
- navedena sjedišta,
- sporazum o prijenosu imovine u zamjenu za dionice društva preuzimatelja,
- omjer zamjene za dionice društva preuzimatelja,
- eventualne doplate u novcu ako omjer ne omogućuje zamjene za cijeli broj dionica društva preuzimatelja,
- pojedinosti o prijenosu dionica društva preuzimatelja,
- podatke od kad dionice daju pravo na sudjelovanje u dobiti društva,
- vrijeme od kad radnje pripojenoga društva vrijede kao da su poduzete za račun društva preuzimatelja,
- prava koja društvo preuzimatelj daje svakome pojedinome dioničaru, kao i imateljima vrijednosnih papira pripojenoga društva,
- svaku posebnu pogodnost koja se daje nekome članu uprave, odnosno izvršnom direktoru ili članu nadzornog, odnosno upravnog odbora društva koja sudjeluju u pripajanju ili revizoru pripajanja (čl. 513. st. 2. ZTD).

No osim minimalnih podataka propisanih ZTD-om, svakako je moguće predvidjeti ugovorom o pripajanju i druge odredbe kako bi se dodatno zaštitile ugovorne strane. Primjerice često se ugovara mirno rješavanje eventualnih sporova, nadležnost trgovačkog suda u slučaju nemogućnosti rješavanja spora mirnim putem te salvatorna klauzula kojom naknadno utvrđena ništetnost, poboynost ili neprovedivost neke od odredbi ugovora o pripajanju, dovodi do ostanka na snazi preostalog dijela ugovora, a strane se obvezuju takvu odredbu zamijeniti valjanom koja će u najvećoj mjeri omogućiti ostvarivanje cilja koji se želio postići ništetnom, poboynom ili neprovedivom odredbom.²⁷

Ugovor o pripajanju treba dostaviti registarskom sudu prije sazivanja glavne skupštine koja treba odlučiti o odobrenju ugovora (čl. 517. st. 1. ZTD). Navedena odredba je pandan obvezi

²⁶ Čl. 3. st. 1. Zakona o javnom bilježništvu (Narodne novine br. 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022).

²⁷ Ugovor o pripajanju Wiener osiguranja i Erste osiguranja od 6. veljače 2018. godine.

uprave o podnošenju prijave registarskom sudu za upis odluke glavne skupštine o prijenosu dionica manjinskih dioničara u sudski registar. Naime, upisom u sudski registar ugovor o pripajanju postaje javno dostupan svim dioničarima čime se obavještava dioničare o namjeravanom pripajanju te se pruža mogućnost upoznavanja s ugovorom o pripajanju. Kao prilog navedenom uređenju govori i obveza društva preuzimatelja za objavom o predaji ugovora o pripajanju u sudski registar. U odnosu na stari ZTD/09 zakonodavac uvodi izuzetak i to u situacijama ako je ugovor o pripajanju od saziva glavne skupštine do njezina zaključenja cijelo vrijeme dostupan na internetskoj stranici društva s kojeg ga je moguće preuzeti bez naknade.²⁸ Naglasak je na mogućnosti preuzimanja ugovora o pripajanju s internetske stranice bez naknade jer se time ostvaruje jedno od osnovnih upravljačkih prava iz dionica - pravo dioničara na obavještenost s obzirom da bi kroz pripajanje moglo doći do promjene dioničarske strukture to jest do promjena glasačke moći.²⁹

Pozivom na glavnu skupštinu dioničare se mora upozoriti na njihovo pravo na uvid u ugovor o pripajanju i druge dokumente poput izvješća uprave o pripajanju te se svakom dioničaru treba na njegov zahtjev pružiti obavijesti o svim bitnim činjenicama vezanim za subjekte pripajanja (čl. 517. st. 7. ZTD).

3.2.3 Prijenos imovine

U sklopu dijela ugovora o pripajanju koji se odnosi na prijenos imovine treba ugovoriti da se „društvu preuzimatelju prenosi cijela imovina društva koje se pripaja, ali da na nj prelaze i sve obveze, u zamjenu za dionice društva preuzimatelja.“³⁰ Time dolazi do sveopćeg pravnog sljedništva to jest univerzalne sukcesije trenutkom upisa pripajanja u sudski registar. Upisom pripajanja u sudski registar društvo preuzimatelj postaje vlasnikom pokretnina, dionica i nekretnina, kao i sve ostale materijalne i nematerijalne imovine pripojenog društva.³¹ Ugovorom o pripajanju nije potrebno navesti katastarske oznake nekretnina niti popisati motorna vozila koje pripojeno društvo prenosi društvu preuzimatelju. „Nema potrebe za

28 Zakon o trgovačkim društvima iz 2009. godine (Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009).

29 Petrović, S.; Ceronja, P., *Osnove prava društava*, 9., izmijenjeno i dopunjeno izd.: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019., op. cit., str. 95.

30 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1644.

31 Ugovor o pripajanju između Wiener osiguranja i Erste osiguranja od 6. veljače 2018. godine.

navedenim popisivanjem imovine niti za pojedinačnom specifikacijom imovine pa niti obveza društva jer će ionako s obzirom na sveopće pravno sljedništvo prijeći na društvo preuzimatelj.³² Bitno je spomenuti kako se prijelaz prava vlasništva nad nekretninama pripojenog društva neće dogoditi u trenutku sklapanja ugovora o pripajanju nego tek u trenutku upisa prava vlasništva u zemljišnu knjigu. Pripajanje je izuzetak od pravila prema kojem je za valjanost ugovora, kojim se društvo obvezuje prenijeti na drugoga određeni dio imovine, potrebna suglasnost glavne skupštine (čl. 552. st. 1. ZTD). Naime, kako bi se zaštitili dioničari društva koje se obvezuje prenijeti na drugoga cijelu svoju imovinu ili imovinu čija je vrijednost veća od četvrtine iznosa temeljnog kapitala, a onda kad bi takav iznos značio strukturnu promjenu, određena je potreba za suglasnošću glasova koji predstavljaju najmanje tri četvrtine temeljnog kapitala zastupljenog na glavnoj skupštini prilikom odlučivanja.

3.2.4 Omjer zamjene dionica i sudsko ispitivanje omjera zamjene dionica

Svakako jedno od osnovnih pitanja u ugovoru o pripajanju je omjer zamjene dionica. Važnost omjera zamjene dionica proizlazi s obzirom da jedno od značenja dionice predstavlja skup članskih prava i obveza koja pripadaju imatelju dionice.³³ Polazna osnova za omjer zamjene dionica je procijenjena neto vrijednost imovine subjekata pripajanja.³⁴ Ugovorom o pripajanju utvrđuju se omjeri zamjene dionica pripojenog društva za dionice društva preuzimatelja dok je odabir omjera detaljnije razrađen u izvješću o reviziji pripajanja. Reviziju pripajanja provodi jedan ili više revizora pripajanja (čl. 515. st. 1. ZTD) koji o provedenoj reviziji sastavlja izvješće o reviziji pripajanja.

Naravno, omjer zamjene dionica može onemogućiti zamjenu dionica za cijeli broj dionica društva preuzimatelja. Ako nije moguća zamjena za cijeli broj dionica, društvo preuzimatelj ili druga osoba moraju dioničarima pripojenog društva koji ne drže odgovarajući dovoljni broj dionica pripojenoga društva, platiti doplatu u novcu. Dopлата u novcu sprječava nastanak

32 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1644.

33 Petrović, S.; Ceronja, P., *Osnove prava društava*, 9., izmijenjeno i dopunjeno izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019., op. cit., str. 83.

34 Barbić, Jakša, *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020. op. cit., str. 1644.

ekonomske štete dioničarima pripojenog društva jer su zamjenom dionica vrijednosno izgubili više dionica nego su ih dobili.³⁵

Pored doplata u novcu, dodatan mehanizam zaštite dioničara pripojenog društva je mogućnost za sudsko ispitivanje omjera zamjene dionica. Osnovno je pravilo o mogućnosti tužbom pobijanja odluka glavne skupštine ako je donesena protivno zakonu ili statutu društva (čl. 360. st. 1. ZTD). Analogijom se dolazi do zaključka u skladu s kojim se i odluka o odobravanju ugovor o pripajanju glavne skupštine pripojenog društva može pobijati na zahtjev dioničara. Bitno je kako se neće moći pobijati odluka glavne skupštine zbog prenisko određenog omjera zamjene dionica (čl. 532. st. 1. ZTD). Pobijanje odluke u pogledu omjera zamjene dionica nije dozvoljeno iz razloga svrsishodnosti jer je omjer zamjene dionica detaljno pravno i gospodarski obrazložen izvješćem o pripajanju. S obzirom na to da izvješće mora biti dostupno u poslovnim prostorijama društva čime se omogućuje upoznavanje dioničara s metodama kojima je određen omjer zamjene dionica, ali i eventualnim doplatama u novcu, pobijanje bi dovelo do nepotrebnog odugovlačenja postupka pripajanja.

Iako se ne može pobijati odluka glavne skupštine kojom je odobren ugovor o pripajanju zbog prenisko određenog omjera zamjene dionica, dioničari pripojenog društva mogu postaviti zahtjev za doplatu. Zahtjev za doplatu može postaviti svaki dioničar pripojenog društva koji ima pravo na pobijanje i to u roku mjesec dana od kada se smatra da je obavljen upis pripajanja u sudski registar.³⁶ Dakle, dioničari imaju pravo u slučaju prenisko određenog omjera, zahtjevom upućenim sudu tražiti dodatne doplate u novcu. Trgovački sud na temelju postavljenog zahtjeva može odrediti doplate u novcu, no doplate su vrijednosno ograničene na iznose koji ne mogu prelaziti deseti dio ukupnog nominalnog iznosa danih dionica odnosno temeljnog kapitala koji otpada na dane dionice bez nominalnog iznosa (čl. 532. st. 1. ZTD). Zanimljivo je dioničari koji nisu postavili zahtjev za doplatom ne mogu iz odluke suda izvoditi nikakva prava što zapravo znači uvažavanje rimskog načela *vigilantibus iura* te posljedično lošijeg položaja u odnosu na dioničare koji su postavili zahtjev za doplatu. Trgovački sud doplatu u novcu određuje društvu preuzimatelju pa je stoga razumno predviđena mogućnost

³⁵ *Ibid.*, str. 1645.

³⁶ Dioničari ovlašteni na pobijanje odluka glavne skupštine određeni su čl. 362. ZTD, iz čega na primjer proizlazi, dioničar koji je sudjelovao u radu glavne skupštine, ali svoje protivljenje nije izjavio u zapisnik kojeg sastavlja javni bilježnik (čl. 286. st. 1. ZTD) neće moći postaviti zahtjev.

dopustiti po zahtjevu dioničara društva preuzimatelja, umjesto novčanih doplata, dioničarima pripojenog društva dati dodatne dionice društva preuzimatelja.³⁷

3.2.5 Valjanost ugovora o pripajanju

Ugovor o pripajanju je valjan kada ga odobre glavne skupštine svih društava koja sudjeluju u pripajanju. Naglasak je na glavnim skupštinama svih društava koja sudjeluju u pripajanju jer primjerice, ako u procesu pripajanja sudjeluju tri društva za valjanost ugovora o pripajanju, neće biti dovoljno odobrenje samo glavnih skupština dvaju društava. Na glavnoj skupštini prilikom donošenja odluke o odobrenju ugovora o pripajanju ne primjenjuje se načelo obične većine, nego se odluka donosi glasovima koji predstavljaju najmanje tri četvrtine temeljnog kapitala zastupljenog na glavnoj skupštini društva pri donošenju odluke (čl. 516. st. 2. ZTD). Pritom treba uzeti da je na glavnoj skupštini „zastupljen onaj temeljni kapital na osnovi kojega se može valjano glasovati, to jest koji daje pravo glasa na toj skupštini, a ne onaj koji je samo prisutan na skupštini.“³⁸

Bitno je napomenuti dispozitivno obilježje statuta koja omogućuje društvu uređivanje odnosa i drukčije od propisanog u ZTD-u samo ako to izričito dopuštaju odredbe ZTD-a. Tako se odluka o odobravanju ugovora o pripajanju može donijeti na glavnoj skupštini pripojenog društva samo većinama koje su veće od tri četvrtine zastupljenog temeljnog kapitala. U protivnom ako bi odredba statuta predviđala većinu koja je manja od tri četvrtine tada bi bila ništetna.³⁹ Naravno, statutom ili posebnim propisom se može zahtijevati i ispunjenje dodatnih pretpostavki poput odobrenja pripajanja od strane HANFE.⁴⁰ Na primjer odobrenje HANFE je potrebno prilikom pripajanja društava za osiguranje. Prema Zakonu o osiguranju (dalje u tekstu: ZOS) društva za osiguranje su pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja obavljaju poslove životnog i neživotnog osiguranja, a imaju odobrenje HANFE i upisana su u

37 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1660.

38 *Ibid.*, str. 1373.

39 Naime, odredbe statuta mogu odstupati od odredbi ZTD-a samo kada je to izričito određeno. Isto tako statutom se mogu urediti i druga pitanja ako nisu izričito isključena ZTD-om pri čemu su odredbe statuta donesene protivno spomenutim ograničenjima ništete (čl. 173. st. 4. ZTD).

40 HANFA je samostalna pravna osoba s javnim ovlastima čija je nadležnost propisana u Zakonu o Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (NN 140/2005, 154/2011, 12/2012).

sudski registar (čl. 48. st. 2. ZOS).⁴¹ Društva za osiguranje uključena u pripajanje ili drugu statusnu promjenu dužna su za pripajanje ili drugu statusnu promjenu prije upisa u sudski registar dobiti prethodno odobrenje HANFE iz čega se razaznaje odgodni uvjet.

Izuzetak od pravila, prema kojem je za valjanost ugovora o pripajanju potrebno odobrenje svih glavnih skupština koje sudjeluju u pripajanju, je ZTD-om označeno kao pripajanje u posebnim slučajevima. Riječ je o posebnom slučaju zbog činjenice jer se ne traži odobrenje svih glavnih skupština, točnije ne traži se odobrenje glavne skupštine društva preuzimatelja. Odobrenje se ne traži iz razloga jer društvo preuzimatelj drži dionice na koje otpada najmanje devet desetina temeljnog kapitala pripojenog društva (čl. 531. st. 1. ZTD). Naprotiv, dioničarima društva preuzimatelja čiji udjeli zajedno dosežu najmanje dvadeseti dio temeljnog kapitala, omogućeno je zajedno zahtijevati sazivanje glavne skupštine i donošenje odluke o odobrenju ugovora o pripajanju. Isto kao i kod sazivanja glavne skupštine u postupku odobrenja ugovora o pripajanju treba se osigurati dioničarima uvid u ugovor o pripajanju i drugu dokumentaciju (čl. 517. st. 2. ZTD).

4 REVIZIJA PRIPAJANJA

Revizija pripajanja je stadij u kojem se provjerava ugovor o pripajanju. Reviziju pripajanja provodi jedan ili više revizora koje ZTD naziva revizorima pripajanja. Revizore pripajanja po prijedlogu nadzornog imenuje trgovački sud na čijem se području nalazi sjedište društva upisano u sudski registar. Zadaća revizora pripajanja je pregledavanje ugovora o pripajanju te sastavljanje izvješća o obavljenoj reviziji. „Bit izvješća je u provjeri predloženog omjera zamjene dionica.“⁴² Navedenu konstataciju potvrđuje i odredba kojom se izvješće o obavljenoj reviziji mora zaključiti izjavom o primjerenosti omjera predložene zamjene dionica. Zaključnom izjavom se pruža na jednostavan i pregledan način nadzornom odnosno upravnom odboru svakog društva koje sudjeluje u pripajanju mogućnost pregleda pripajanja. Revizori pripajanja uz izvješće o obavljenoj reviziji pripajanja trebaju navesti:

41 Zakon o osiguranju (NN 30/15, 112/18, 63/20, 133/20, 151/22).

42 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1649.

- kojim je metodama određen omjer zamjene,
- iz kojih je razloga primijenjena navedena metoda te
- do kojih bi se omjera zamjene dionica došlo kada bi se primijenile različite metode, ako su one primijenjene, te koji je značaj dan pojedinim metodama za utvrđivanje predloženog omjera zamjene i vrijednosti na kojoj ona počiva, kao i posebne teškoće koje su se pojavile pri procjeni društva (čl. 515. st. 3. ZTD).

Općenito se revizori služe različitim metodama pri čemu je mjerodavna stvarna, a ne računovodstvena vrijednost imovine društva. Prilikom procjene utvrđivanja odgovarajuće vrijednosti društva za zamjenu dionica revizori se koriste između ostalog i metodom usporedivih vrijednosti te metodom diskontiranih novčanih tokova (eng. *DCF - Discounted Cash Flow*). Upravo potonja metoda za vrijednost društva uzima sadašnju vrijednost svih budućih gotovinskih tokova.⁴³ Pojednostavljeno DCF metodom se određuje koliko će novca društvo uprihoditi svake godine. Nedostatak navedene metode prilikom revizije pripajanja je u tome što su moguća odstupanja od predviđenih iznosa. S druge strane, metoda usporednih vrijednosti se određuje u odnosu na grupu usporedivih društava (eng. *peer group*). Usporediva društva se mogu odabrati s obzirom na obavljanje poslovne djelatnosti, geografsko područje ili broj zaposlenih pri čemu se odgovarajuća vrijednost društva procjenjuje prema vrijednosti grupe usporedivih društava.⁴⁴

Također, ZTD ne predviđa revizijsku kontrolu pravnih interesa niti eventualnu gospodarsku korist koju subjekti pripajanja mogu ostvariti. Pravni i gospodarski interesi, svakako moraju biti opširno obrazloženi i popisani u izvješću o pripajanju. Postojećim uređenjem revizije pripajanja, zakonodavac je osigurao kontrolu nad istinitosti podataka navedenih u ugovoru o pripajanju što za posljedicu ima primjerenost zamjene dionica na temelju istinitih podataka dok se sami motivi pripajanja ne provjeravaju, ali su dostupni u izvješću o pripajanju.

Sa svrhom zaštite društava koja sudjeluju u pripajanju ZTD propisuje da se u izvješću o pripajanju ne trebaju navoditi činjenice čije bi objavljivanje moglo prouzročiti značajniju štetu nekome od društava koja sudjeluju u pripajanju (čl. 515. st. 3. ZTD). Naravno, ako bi unatoč navedenom u izvješću o reviziji pripajanja bile objavljene činjenice koje mogu prouzročiti

43 Izvješće o reviziji pripajanja društava VALAMAR ADRIA HOLDING d.d. i VALAMAR GRUPA d.d. dioničkom društvu Riviera Adria od 24. lipnja 2014. godine.

44 Izvješće neovisnog revizora o postupku pripajanja GLOBAL RENT d.o.o. Split i STANOVI JADRAN d.d. Split od 21. ožujka 2021. godine.

značajniju štetu subjektima pripajanja tada bi društva mogla pokrenuti izvanparnični postupak pred trgovačkim sudom. Bitnost kontrole omjera zamjene dionica se ogleda i u činjenici hitnog rješavanja postupka u stvarima koja proizlaze iz revizije pripajanja. Rok za ulaganje žalbe je prekluzivan te iznosi osam dana pri čemu je i drugostupanjski sud vremenski ograničen odlučiti o žalbi u roku trideset dana i tako spriječio odugovlačenje postupka. Ulaganjem žalbe ne dolazi do zadržavanja izvršenja sudske odluke (čl. 40. st. 4. ZTD). Na opisani način primjenjuju se odredbe o reviziji pripajanja i u slučajevima prekograničnog pripajanja. Sukladno načelu dispozitivnosti svim imateljima dionica koje daju pravo glasa u subjektima pripajanja dopušteno je davanje izjave o odricanju revizije pripajanja. Unatoč tome što je potrebna izričita izjava o odricanju revizije pripajanja nije predviđen oblik izjave u kojem se treba dati, no razumno je zaključiti kako je potrebno primijeniti oblik javnobilježničke isprave kakav se traži za odricanje prava na izvješće o pripajanju.⁴⁵

5 IZVJEŠĆE O PRIPAJANJU

Prilikom pripajanja jedna od zadaća uprave, dok u monističkom ustroju društava izvršnih direktora, je sastavljanje izvješća o pripajanju. Izvješće se sastavlja u pisanom obliku te se njime detaljnije razrađuju pravni i gospodarski razlozi pripajanja. Tako se u izvješću može utvrditi neutralnost pripajanja po društvo preuzimatelja (lat. *Ceteris paribus*), primjerice situacije kada pripajanje ne proizvoditi izravne učinke na društvo preuzimatelj u poreznom smislu te ne utječe na druge obveze društva. Svrha izvješća o pripajanju je pružanje obavijesti dioničarima o svim okolnostima pripajanja tako da mogu stvoriti predodžbu o provedbi zamjene dionica.⁴⁶

Naravno, uprave društava mogu sastaviti i zajedničko izvješće o pripajanju što svakako može olakšati pripajanje kroz smanjenje teškoća prilikom procjene vrijednosti društva jer se primjenjuju ista mjerila kako bi se kvalitetno utvrdila vrijednost imovine.⁴⁷ S obzirom da se

45 Prema Čl. 515. st. 5. ZTD svi imatelji dionica svih društava koja sudjeluju u pripajanju daju izričitu izjavu u obliku javnobilježničke isprave da se odriču prava na izvješće o pripajanju.

46 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1647.

47 *Ibid.*

izvješće o pripajanju sastavlja prije odlučivanja glavne skupštine o pripajanju, obveza je uprave odnosno izvršnih direktora obavijestiti dioničare o svim bitnim promjenama vrijednosti imovine i obveza društva koje se dogode. Obveza informiranja postoji od trenutka sastavljanja ugovora do održavanja glavne skupštine na kojoj se odlučuje o odobrenju ugovora o pripajanju.⁴⁸

U slučaju ne postupanja po obvezi informiranja, članovi uprave odnosno izvršni direktori bi bili obvezni kao solidarni dužnici nadoknaditi prouzročenu štetu pri čemu ne bi odgovarali oni članovi uprave koji su prilikom sklapanja ugovora o pripajanju postupali s dužnom pozornošću (čl. 526. st. 1. ZTD). Isto tako će se kazniti član uprave, odnosno izvršni direktor za netočno prikazivanje imovinskog stanja u obavijestima koje daje revizorima novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine. Ostvarenje transparentnosti podupire dodatna obveza slanja obavijesti, predviđena uz obvezu informiranja dioničara svog društva, upravi drugog društva koje sudjeluje u pripajanju kako bi i ona mogla obavijestiti dioničare svog društva. Upravo radi ostvarenja transparentnosti u pripajanju uvedena je odredba o slanju obavijesti o svim bitnim promjenama u vrijednosti imovine i obveza što predstavlja novinu u odnosu na raniji ZTD iz 2009. godine. Kako bi se izbjegla strogost odredbe ostavljena je mogućnost imateljima svih dionica dati izjavu u obliku javnobilježničke isprave kojom se odriču prava na izvješće (čl. 514. st. 5. ZTD).

Pripajanje konačno, u dualističkom ustroju, provjerava nadzorni odbor čime je omogućeno sudjelovanje sva tri organa dioničkog društva u statusnoj promjeni. Nadzorni odbor svakog društva koje sudjeluju u pripajanju provjerava pripajanje na temelju sastavljenog izvješća o pripajanju i izvješća o reviziji pripajanja pri čemu sastavlja vlastito pisano izvješće o pripajanju. U odnosu na raniji ZTD/09, omogućeno je odricanje od prava na izvješće nadzornog odbora čime se omogućuje imateljima dionica svih društava koja sudjeluju u pripajanju u obliku javnobilježničke isprave odlučiti da nije potrebno izvješće.⁴⁹

⁴⁸ *Ibid.*, 1648.

⁴⁹ Čuveljak, J., *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima 2012.*, Hrvatska pravna revija, br. 12., 2012., str. 33.

6 UPIS PRIPAJANJA U SUDSKI REGISTAR

6.1 Postupak upisa pripajanja

Pripajanje kako bi proizvelo pravne učinke mora se upisati u sudski registar. Postupak upisa u sudski registar uređen je Zakonom o sudskom registru te Pravilnikom o načinu upisa u sudski registar.⁵⁰ Upis u sudski registar se obavlja na temelju prijave za upis pripajanja koju podnose društvo preuzimatelj i pripojeno društvo. Za dioničko društvo prijavu podnose svi članovi uprave i predsjednik nadzornog odbora što predstavlja razliku u odnosu na podnošenje prijave za upis osnivanja dioničkog društva koju podnose svi članovi uprave i svi članovi nadzornog odbora (čl. 62. st. 3. ZTD). Društvo preuzimatelj može podnijeti prijavu za upis pripajanja i kod registarskog suda u kojem je upisano pripojeno društvo. Karakteristika upisa pripajanja je da se prvo provodi upis pripajanja u sudski registar pripojenog društva te se tek nakon obavljenog upisa u sudskom registru pripojenog društva može provesti upis u sudskom registru društva preuzimatelja čime se otvara mogućnost za konstitutivnošću upisa.

Prijava za upis u sudski registar može se podnijeti na propisanom PO obrascu u papirnatom obliku, no tada je potrebna javnobilježnička ovjera potpisa ovlaštenih podnositelja, ili u elektroničkom obliku.⁵¹ Uprava i predsjednik nadzornog odbora mogu podnijeti prijavu za upis i u elektroničkom obliku prilikom koje se prijava upisa pripajanja podnosi preko javnog bilježnika, internetske stranice sustava sudskog registra ili internetske stranice sudskog registra u sklopu sustava START.⁵²

Prijavi za upis pripajanja moraju se priložiti isprave poput ugovora o pripajanju, izvješća uprave i revizora koja trebaju biti u originalu, javno ovjerenoj preslici ili prijepisu s pripadajućim odlukama o pripajanju, a ako je za pripajanje potrebno odobrenje zakonom propisanog tijela onda je potrebno priložiti i odobrenje nadležnog tijela – primjerice, odobrenje HANFE ako kao subjekti pripajanja sudjeluju društava za osiguranje i reosiguranje ili

50 Riječ je o podzakonskom aktu kojeg donosi ministar nadležan za poslove pravosuđa.

51 Prilikom upisa pripajanja u registar posebno se evidentiraju društva koja su sudjelovala pripajanju dok je sadržaj prijave propisan čl. 34. st. 1. Pravilnika o načinu upisa u sudski registar (Narodne novine br. 121/2019, 2/2023).

52 Čl. 39. st. 2. Zakona o sudskom registru (NN br. 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019, 34/2022).

investicijska društva. Naravno, prijavi treba priložiti i zaključna godišnja financijska izvješća svakog društva koja zapravo pokazuju brojčani prikaz poslovanja društva.⁵³

Prijava za upis pripajanja može se podnijeti samo uz izjavu uprave kojom potvrđuju da donesene odluke o pripajanju nisu pobijane u zato predviđenom roku, odnosno izjavu da je pobijanje pravomoćno odbijeno. Dakle, prijava se vremenski može podnijeti tek protekom roka za pobijanje ili utvrđenje ništetnosti odluke o pripajanju koji iznosi 30 dana od donošenja odluke u glavnoj skupštini (čl. 529. ZTD). Stoga je registarski sud ovlašten tek pošto se ispune sve pretpostavke, budući da je upis pripajanja u sudski registar izvanparnični postupak s formalnim pravilima za upis pa i u vezi s ispravama na temelju kojih se upis obavlja, obaviti upis pripajanja.

Prilikom ocjenjivanja valjanosti i osnovanosti prijedloga za upis statusne promjene pripajanja, registarski sud ispituje valjanost isprava na temelju kojih se provodi upis, a ne izravno pravilnost i zakonitost postupaka koji su prethodili izdavanju tih isprava.⁵⁴ Postojeće uređenje je razumljivo iz razloga ostvarivanja procesne ekonomije jer se upis pripajanja neće provesti sve dok se tužbenim zahtjevom traži pobijanje odluke glavne skupštine. Istim načinom je i u građanskom parničnom postupku uređeno meritorno odlučivanje u stvarima povodom tužbe zbog smetanja posjeda jer sud utvrđuje samo nastalo smetanje, a ne i činjenice koje se odnose na pravo na posjed i kakvoću posjeda. S druge strane, registarski sud ne ispituje pravilnost i zakonitost postupka za donošenje odluke o pripajanju jer se time motiviraju dioničari za sudjelovanje i praćenje rada glavne skupštine. Stoga se zaključuje kako registarski sud ispituje osnovanost pretpostavki za upis, dok ništetnost odluke o pripajanju nije predmet ispitivanja u postupku upisa pripajanja.⁵⁵

Upisom pripajanja u sudski registar u kojem je upisano društvo preuzimatelja prestaje pripojeno društvo pri čemu nije potrebno pripojeno društvo posebno izbrisati iz sudskog

53 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 920.

54 Odlukom je VTSRH, Pž-1138/2019-2 od 12. ožujka 2019. godine, zauzeo stajalište prema kojem pored ocjene valjanosti isprava, dužan voditi računa o tome jesu li uz prijavu za upis pripajanja dostavljeni svi prilozi koji se po Zakonu o sudskom registru moraju dostaviti za konkretan upis.

55 Pretpostavke za upis pripajanja su navedene u čl. 43. st. 3. ZSR, primjerice, podnošenje od strane ovlaštene osobe, zakonom propisan oblik i sadržaj te priložene propisane isprave nisu starije od godine dana.

registra jer sudsko rješenje o brisanju društva nije konstitutivne već deklaratorne prirode i ne utječe na pravne posljedice pripajanja društva.⁵⁶

6.2 Pravni učinci pripajanja

Najvažniji učinak pripajanja je prestanak pravne osobnosti pripojenog društva. Do prestanka pripojenog društva dolazi *ex lege* trenutkom upisa pripajanja u sudski registar društva preuzimatelja. Kako do sveopćeg pravnog sljedništva dolazi trenutkom upisa pripajanja u sudski registar, riječ je o konstitutivnom upisu.⁵⁷ Upisom pripajanja u sudski registar društva preuzimatelja dolazi do univerzalne sukcesije čime cjelokupna pravna pozicija pripojenog društva prelazi na društvo preuzimatelj.

Iznimno, na društvo preuzimatelj neće prijeći prava koja proizlaze kao posljedica odobrenja nadležnih tijela.⁵⁸ Primjerice, uzmimo u fokus društva za osiguranje koja za obavljanje poslova osiguranja, ali i provedbu statusnih promjena trebaju odobrenje HANFE. Tada ako bi došlo do pripajanja dvaju društava od kojih je jedno društvo za osiguranje, odobrenje HANFE za obavljanje poslova osiguranja ne bi pripajanjem prešlo na drugo društvo. Do prestanka odobrenja za obavljanje poslova osiguranja došlo bi *ipso iure* trenutkom upisa pripajanja u sudski registar (čl. 34. st. 1. t. 4. ZOS).

Upisom pripajanja, dotadašnji dioničari pripojenog društva zauzimaju isti položaj kao i dioničari društva preuzimatelja to jest postaju dioničari društva preuzimatelja. Neće biti tako, na primjer, ako društvo preuzimatelj drži dionice pripojenoga društva ili ako pripojeno društvo drži vlastite dionice (čl. 522. st. 4. ZTD).

Učinak pripajanja se ogleda i u činjenici uklanjanja nedostatak koji se odnosi na formu ugovora, a koji je eventualno postojao u ugovoru o pripajanju. Kako bi otklonile nišetne i neprovedive odredbe stranke često stipuliraju ugovorom o pripajanju salvatornu klauzulu sa svrhom provedbe ugovora o pripajanju. Ugovor o pripajanju u slučaju postojanja odredbe koja

⁵⁶ Županijski sud u Rijeci, Gž 849/2021-2 od 14. travnja 2021.

⁵⁷ Za razliku od sudskog rješenja o brisanju pripojenog društva iz sudskog registra koje je deklaratornog učinka i služi evidenciji obavljenog pripajanja.

⁵⁸ Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1675.

bi bila nišetna ili stvarno neprovediva predviđaju njihovu zamjenu za odredbe koje su najbližnije biti ostvarenja ugovora, a koje su valjane.⁵⁹

Za društvo preuzimatelj je bitan trenutak od kojeg postaje odgovoran za obveze pripojenog društva jer „univerzalna građanskopravna sukcesija – naravno samo u pogledu prenosivih prava, dovodi *ex lege* do procesnopravne sukcesije“ što zapravo znači da društvo preuzimatelj preuzima dotadašnji položaj stranke koji je imalo pripojeno društvo.⁶⁰ Stoga bi tužbu usmjerenu protiv pripojenog društva nakon upisa u sudski registar, a ne protiv društva preuzimatelja koji je sveopći pravni sljednik pripojenog društva, sud morao odbaciti.⁶¹ Sukcesor, odnosno društvo preuzimatelj, se ne može usprotiviti sljedništvu odnosno ne može prihvatiti sljedništvo samo u pogledu prava ili dijela prava, dok u pogledu obveza ili nekog dijela obveza smatrati da je došlo do prestanka odgovornosti. Stoga ako se vodi parnični postupak s pripojenim društvom sud ne bi trebao obustaviti postupak kad utvrdi da je stranka postupka prestala postojati zbog pripajanja društvu preuzimatelju nego nastaviti parnicu uslijed te procesnopravne sukcesije s društvom preuzimateljem na mjestu dotadašnje stranke u postupku.⁶² Isto tako upisom pripajanja u sudski registar dolazi do sjedinjenja osobe vjerovnika i dužnika ako se subjekti pripajanja nalaze u odnosu vjerovnik – dužnik. Time dolazi do prestanka uzajamnih obveza, ali i eventualnih obveza jamaca.⁶³

Svakako svoje mjesto među najkontroverznijim pitanjima vezanima uz pripajanje, nalazi i utjecaj stečajnog postupka na pripajanja. Podnošenje prijedloga za otvaranje stečajnog postupak nad pripojenim društvom prije upisa u sudski registar, to jest prije trenutka pripajanja, dovodi do donošenja odluke o otvaranju stečajnog postupka nakon provedenog pripajanja, ali nad društvom preuzimateljem.⁶⁴ Kao dvojbeni se javljaju pitanja dva pitanja. Pitanje može li se provesti postupak pripajanja ako je ranije podnesen prijedlog za otvaranje stečajnog

59 Exempli gratia, salvatornom klauzulom u ugovoru o pripajanju Wiener osiguranja i Erste osiguranja od 6. veljače 2018. godine, predviđena je valjanost ostalih odredbi ugovora u slučaju postojanja pravnih praznina u samom ugovoru.

60 Triva, S., Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, VII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne novine, 2004., str. 301.

61 Tako je u odluci VTSRH Pž-5903/04 od 2. ožujka 2007., utvrdio da je prvostupanjski sud pravilno odbacio kao nedopuštenu tužbu s navedenim tužbenim zahtjevom protiv nepostojećeg tuženika – pripojenog društva.

62 Županijski sud u Zagrebu, Gž 2216/2023-2 od 25. svibnja 2023.

63 Županijski sud u Rijeci, Pž 1417/2022-2 od 28. prosinca 2022.

64 Naprotiv, ako je u trenutku upisa pripajanja u sudski registar u kojem je upisano društvo preuzimatelj nad pripojenim društvom pokrenut prethodni postupak u skladu s odredbama Stečajnog zakona postupak će se nastaviti nad društvom preuzimateljem (čl. 522. st. 3. ZTD).

postupka te treba li suglasnost stečajnog upravitelja za pripajanje.⁶⁵ Na prvo pitanje zauzeto je stajalište da ne postoji odredba u ZTD-u i Stečajnom zakonu kojom je propisano da nakon podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka nad dužnikom do odluke o tom prijedlogu nije dopušteno kod dužnika provoditi statusne promjene.⁶⁶ Eventualna zabrana pripajanja u situacijama postojanja stečajnih razloga uporište pronalazi u eliminaciji izbjegavanja otvaranja stečajnog postupka. „Tomu u prilog ide i primjena testa razmjernosti naznačujući kako ograničenje slobode poduzetništva koje bi onemogućilo pripajanje trgovačkog društva kod kojeg postoji stečajni razlog, odnosno trgovačkog društva kod kojeg je pokrenut stečajni postupak, ne bi bilo nerazmjerno u odnosu na interese koji se namjeravaju zaštititi i u odnosu na pravo koje se ograničava, pa bi stoga bilo opravdano i dopušteno.“⁶⁷

Za odgovor na pitanje o potrebnoj suglasnosti stečajnog upravitelja prilikom pripajanja, mjerodavno je radi li se o upravljanju imovinom pripojenog društva. Uzevši kako pripajanjem pripojeno društvo raspolaže svojom cjelokupnom imovinom, a mjerom osiguranja je određeno raspolaganje imovinom samo s prethodnom suglasnošću stečajnog upravitelja tada je potrebna suglasnost stečajnog upravitelja za pripajanje.⁶⁸

Pripajanje ima utjecaj i na radnike pripojenog društva pa je u Zakonu o radu detaljno uređena pravna pozicija poslodavca i radnika u slučaju nastanka statusne promjene. Dakle, ako dođe do statusne promjene pripajanja ugovori o radu pripojenog društva prenose se po samom zakonu na društvo preuzimatelj. Za radnika je bitan kontinuitet njegovog radnog odnosa, odnosno nije prestao statusnom promjenom pripajanja niti je došlo do kvantitativnog smanjenja opsega prava iz ugovora o radu. U skladu s navedenim, radnik zadržava sva prava koja je stekao kod pripojenog društva pri čemu će društvo preuzimatelj solidarno odgovarati s pripojenim društvom za obveze prema radnicima nastale prije upisa pripajanja u sudski registar.⁶⁹

65 Sud može po prijedlogu ili po službenoj dužnosti kao mjeru osiguranja odrediti dužniku mogućnost raspolaganja svojom imovinom samo uz prethodnu suglasnost privremenoga stečajnog upravitelja (čl. 118. st. 2. t. 2. Stečajni zakon; Narodne novine br. 71/2015, 104/2017, 36/2022).

66 Tako je argumentirao u odluci VTSRH, Pž 5953/2018-2 od 31. listopada 2018.

67 Bodul, D., *Uz nacrt stečajnog zakona: treba li onemogućiti pripajanje trgovačkim društvima koja su na „pragu stečaja“*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, 2022., str. 929.

68 VTSRH, Pž-831/2019-2 od 13. veljače 2019., je izrazio stav prema kojem se u predmetu radi o statusnoj promjeni pripajanja, ali i raspolaganju imovinom društva koje se pripaja te je stoga potrebna suglasnost stečajnog upravitelja.

69 Čl. 137. st. 13. ZR (Narodne novine br. 93/2014, 127/2017, 98/2019, 151/2022, 64/2023).

6.3 Povjerenik za primanje dionica i povećanje temeljnog kapitala

Pripojena društva moraju imenovati povjerenika za primanje dionica s kojim sklapaju ugovor o povjereništvu.⁷⁰ Zadaća povjerenika za primanje dionica je preuzimanje dionica društva preuzimatelja te njihov prijenos dioničarima pripojenih društava. Po obavljenom preuzimanju povjerenik za primanje dionica daje izjavu u obliku javnobilježničke isprave kojom izjavljuje posjed dionica te primitak eventualnih doplata u novcu. Tek pošto izjavi svoj posjed nad dionicama može se pristupiti upisu pripajanja u sudski registar, s obzirom na to da se izjava prilaže uz ostale isprave bitne za pripajanje u sudski registar. RegistarSKI sud pripojenog društva uz upis stavlja zabilježbu da će upis biti pravovaljan tek po upisu pripajanja u sudski registar društva preuzimatelja (čl. 522. st. 2. ZTD).

Društvo preuzimatelj može odlučiti povećati temeljni kapital kako bi proveo pripajanje društva. Povećanju temeljnog kapitala društvo preuzimatelj pristupa zbog potrebe za dionicama „koje treba dati dioničarima pripojenog društva u zamjenu za prijenos cjelokupne imovine.“⁷¹ Pripajanje utječe na povećanje temeljnog kapitala ponajprije u neprimjenjivanju odredbe o pravu prvenstva upisa novih dionica. „Pravo prvenstva ima zadaću spriječiti slabljenje glasačke moći tzv. starih dioničara u društvu te zaštititi stare dioničare od klasičnog imovinskog razvodnjavanja vrijednosti njihovih udjela u društvu.“⁷² Odstupanje od primjene prava prvenstva je logično jer pravo prvenstva može zatražiti svaki dioničar društva koje povećava temeljni kapital što zapravo može onemogućiti svrhu povećanja temeljnog kapitala (čl. 308. st. 1. ZTD). Olakšano je povećanje temeljnog kapitala jer se ne primjenjuje odredba o uplati najmanje četvrtine najnižeg iznosa dionice za koji se može izdati, ali se zato prijavi za upis u sudski registar moraju priložiti ugovor o pripajanju kao i odluke o odobrenju ugovora o pripajanju. S obzirom na povećanje temeljnog kapitala prilikom pripajanja, moguće su dvije situacije – kada društvo preuzimatelj može odlučiti pristupiti povećanju temeljnog kapitala i kada društvo ne smije povećati temeljni kapital. Društvo preuzimatelj ne mora povećati temeljni kapital u dvije situacije: ako drži vlastite dionice ili ako pripojeno društvo drži dionice

70 U praksi se pojavljuje kao povjerenik za primanje dionica Središnje klirinško depozitarno društvo d.o.o. Zagreb, navedeno se vidi primjerice u ugovoru o pripajanju Kraš prehrambene industrije d.d. i KAROLINA tvornica kekša, vafla i slanica d.o.o. od 23. lipnja 2021.

71 Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020., op. cit., str. 1654.

72 Miladin, P., *Pravo prvenstva upisa novih dionica*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61, br. 4, 2011., str. 1182.

društva preuzimatelja plaćene u punom iznosu za koji su izdane. Zakonodavac uvodi zabranu povećanja temeljnog kapitala u trima situacijama - kada društvo preuzimatelj drži dionice pripojenog društva, ako pripojeno društvo drži vlastite dionice ili ako pripojeno društvo drži dionice društva preuzimatelja koje nisu plaćene u punom iznosu izdavanja (čl. 520. st. 1. ZTD).

7 ZAŠTITA VJEROVNIKA

Pripajanjem zakonodavac ne štiti samo subjekte pripajanja nego je predviđena i zaštita vjerovnika društava koja sudjeluju u pripajanju. Sa svrhom smanjenja rizika povrede prava koja proizlaze iz pripajanja, vjerovnike se mora u objavi upisa pripajanja u sudski registar obavijestiti na njihovo pravo osiguranja. S obzirom na to da nije propisan oblik u kojem vjerovnici mogu tražiti osiguranje, isto vjerovnici mogu tražiti pisanim ili usmenim putem, čime je olakšano ostvarivanje prava na osiguranje. Objavom upisa pripajanja vjerovnicima se ostavlja rok od šest mjeseci unutar kojeg mogu tražiti osiguranje tražbina ako ne bi mogli tražiti da im se podmire tražbine (čl. 523. st. 1. ZTD). Riječ je o prekluzivnom roku protekom kojeg vjerovnici gube pravo tražiti osiguranje te se stoga govori o pravu koje vjerovnici imaju, ali ne i njihovoj obvezi.

Dodatan uvjet postoji kod vjerovnika društva preuzimatelja jer trebaju dokazati kako je upisom pripajanja ugroženo ispunjenje njihovih tražbina. Iz navedenog proizlazi, opredjeljenje zakonodavca za različitim uređenjem postupka pristupa zaštiti za vjerovnike društva preuzimatelja i za vjerovnike pripojenog društva.⁷³ Postojećim je uređenjem u Republici Hrvatskoj, slično kao i u Poljskoj, otežana pozicija vjerovnika društva preuzimatelja jer se „tek aktivnom radnjom vjerovnika može doći do stvarne zaštite njegovih interesa i namirenja njegove tražbine.“⁷⁴ S druge strane, društvo preuzimatelj preuzima sva prava i obveze pripojenog društva, pa tako i obveze prema vjerovnicima pripojenog društva. Za vjerovnike to

73 Naime, Direktiva (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava (kodificirani tekst), SL L 169/46, u čl. 99. ostavlja mogućnost svakoj državi članici drukčijeg uređenja mehanizama zaštite vjerovnika primjerice davanja osiguranja ili prava na namirenje.

74 Žaba, M., *Instrumenti zaštite vjerovnika društava kapitala koja sudjeluju u prekograničnim pripajanjima i spajanjima u poljskom te slovačkom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 1, 2021., str. 190.

znači kako „ne dolaze u nepovoljniji položaj jer im za obveze više ne odgovara samo pripojeno društvo nego i društvo preuzimatelj svojom imovinom.“⁷⁵

Pravo zahtijevati davanje osiguranja nemaju vjerovnici koji u slučaju stečaja imaju prvenstveno pravo namirenja iz stečajne mase (čl. 523. st. 2. ZTD). Pravo namirenja iz stečajne mase vrši se po isplatnim redovima pri čemu prvenstveno pravo namirenja iz stečajne mase ovlašćuje vjerovnika u stečajnom postupku na odvojeno i prioritarno namirenje njegove osigurane tražbine te se naziva razlučno pravo.⁷⁶ Tako primjerice, pravo na osiguranje neće imati vjerovnik čija prava proizlaze iz sudskoga ili javnobilježničkoga osiguranja tražbine prijenosom vlasništva stvari ili prijenosom prava jer ima u stečajnom postupku položaj razlučnog vjerovnika.

Ponešto je drukčije uređena zaštita vjerovnika u pripajanjima s prekograničnim elementom ponajprije u pogledu rokova, ali i sadržaja vjerovnikove obavijesti. Kod prekograničnog pripajanja, vjerovnici pripojenog društva mogu se prijaviti za osiguranje tražbina pisanim oblikom u roku od dva mjeseca od objave plana pripajanja (čl. 549.h ZTD). Vjerovnici trebaju dokazati ugrozu ispunjenja njihovih tražbina pripajanjem što je svakako teže uspješno učiniti naspram pripajanja dvaju društava valjano osnovanih po pravu Republike Hrvatske. Pravo na osiguranje tražbina imaju samo vjerovnici za tražbine nastale prije ili najkasnije petnaest dana nakon objave plana pripajanja Vjerovnici trebaju dakle pisanim obliku tražiti osiguranje navodeći pritom temelj i visinu tražbine za koju traže osiguranje.

Iako nije *expressis verbis* predviđeno, osiguranje daje društvo preuzimatelj. Eventualni sporovi između vjerovnika i subjekata pripajanja se vode u hitnom postupku pred trgovačkim sudom nadležnim prema mjestu sjedišta društva preuzimatelja upisanim u sudski registar.

75 Bodul, D., *Uz nacrt stečajnog zakona: treba li onemogućiti pripajanje trgovačkim društvima koja su na „pragu stečaja“*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, 2022., str. 926.

76 Palić, V., Brekalo, M. i Petričević, N., *Tražbine vjerovnika u stečajnomu postupku - otvorena pitanja i dvojbe*, Ekonomski vjesnik, vol. XXVI, br. 2, 2013., str. 663.

8 IZAZOVI UMJETNE INTELIGENCIJE U PRIPAJANJU

Alati koje omogućava umjetna inteligencija (eng. *Artificial Intelligence*) postaju sve širi primjenjivi i rasprostranjeni, a samim time i aktualni u raznim društvenim sferama pa tako i pravu društava. Ova donedavno daleka futuristička koncepcija postaje sve bliža u stvarnoj primjeni, stoga ni ne čudi blaga zabrinutost oko nepoznatog, ali i jednaka ako ne i veća znatiželja za primjenom novih tehnologija i njihovom pravnom regulacijom što je svakako jedan od izazova s kojima će se susresti. Uporaba novih tehnologija na području prava društava omogućuje uštede u poslovanju te ostvarivanje tehnološkog vodstva. Pored svega, trgovačka društva su motivirana za primjenu novih tehnologija s ciljem ostvarivanja kompetitivnosti na tržištu. Na području prava društava nove tehnologije se mogu projicirati na primjeni pametnih ugovora (eng. *Smart contracts*), tokenizaciji vrijednosnih papira, primjeni umjetne inteligencije te u konačnici osnivanju autonomnog društva (eng. *Self-Driving Corporations*).⁷⁷

U procesu pripajanja uloga umjetne inteligencije se temelji na prikupljanju podataka prilikom dubinskog snimanja te predviđanju i simulaciji mogućih ishoda pojedinih odluka.⁷⁸ Upravo primjena umjetne inteligencije može smanjiti vrijeme potrebno za pregled ugovora o pripajanju i drugih dokumenata do 95 posto što svakako ima pozitivan utjecaj, osim na vremenu, i na troškovima pripajanja.⁷⁹ Do smanjenja troškova dolazi uslijed automatizacije posla i brže obrade podataka kroz kraći vremenski period pa i mogućnosti „čitanja“ ugovora i drugih dokumenata na različitim jezicima.⁸⁰ Uzevši relativno visok stupanj ovisnost umjetne inteligencije o prikupljenim podacima oni ju ujedno čine ranjivom kroz smanjenje pouzdanosti u konačni rezultat.⁸¹

Trenutno se umjetna inteligencija primjenjuje kao pomoćno sredstvo pri obradi podataka i donošenja odluka, no izazovi se javljaju u mogućem evoluiranju pri čemu bi umjetna inteligencija mogla zauzeti i položaj člana uprave što posljedično dovodi do autonomnog

⁷⁷ Odnosno društvu kojim u potpunosti upravlja umjetna inteligencija.

⁷⁸ Horak, H., Šafranko, Z., *Nove tehnologije i društvena odgovornost trgovačkog društva*, U Barbić, J. (ur.), *Nove tehnologije i pravo društava*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2022., Str. 83.

⁷⁹ Burdon M., *Artificial Intelligence – An Authentic Opportunity for Mergers and Acquisitions*, 8. kolovoza 2023., dostupno na: <https://www.firmex.com/resources/blog/artificial-intelligence-an-authentic-opportunity-for-mergers-and-acquisitions/>.

⁸⁰ Rien, A., *The art of AI: the impact of artificial intelligence on the merger and acquisition strategy* (Doctoral dissertation), 2019., str. 25.

⁸¹ Ballell, T. R. D. L. H., *Legal challenges of artificial intelligence: modelling the disruptive features of emerging technologies and assessing their possible legal impact*, Uniform Law Review, vol. 24, br. 2, 2019., str. 9.

upravljanja trgovačkim društvom koje podrazumijeva potpuno samostalno donošenje odluka.⁸² Hipotetski ako bi umjetna inteligencija djelovala kao član uprave izgubila bi se odgovornost za štetu s obzirom na nedostatak svijesti i straha od moguće kazne.⁸³ Do gubitka odgovornosti umjetne inteligencije bi došlo jer se, barem prema trenutnom uređenju, umjetna inteligencija ne može smatrati odgovornom *per se* za svoja djela i propuste kojima su oštećene treće osobe.⁸⁴ Time se otvara mogućnost nastanka situacije u kojoj vjerovnici pripojenog društva, koji pretrpe štetu pripajanjem, ne bi mogli uspješno zahtijevati naknadu štete od članova uprave. Naravno, sa svrhom zaštite vjerovnika pripojenog društva mogao bi se, ovisno o procjeni učinaka budućih zakonodavnih mjera, uspostaviti primjerice plan obaveznog osiguranja ili fonda za naknadu štete iz koje bi se nadoknadila šteta oštećenima.⁸⁵

Dakako, trenutno kao član uprave može biti imenovana samo fizička osoba koja je potpuno poslovno sposobna pa da bi se došlo do stadija autonomnog upravljanja umjetne inteligencije potrebne su istinske promjene. Naime, promjene koje će se odraziti ponajprije u definiranju osobnosti. Promjenama osobnosti bi moglo doći do „prijelaza poimanja umjetne inteligencije kao stvari u „animirani“ entitet ili osobu“, a potom i definiranju njene odgovornosti.⁸⁶ Osobnost umjetne inteligencije se može promatrati iz dva pristupa. Prvotno, s obzirom na oblik osobnosti koji joj se treba priznati, odnosno može li umjetna inteligencija imati svojstvo pravne i poslovne sposobnosti kakve danas imaju fizičke i pravne osobe. Naravno moguća je situacija u kojoj bi došlo do stvaranja nove osobnosti – elektroničke.⁸⁷ Stvaranjem novog pravnog statusa uspostavila bi se odgovornost za naknadu štete u slučajevima kada bi šteta nastala kao posljedica autonomne odluke umjetne inteligencije. Drugo pitanje na koje je potrebno odgovoriti je trenutak nastanka osobnosti. Kod pravnih osoba to je trenutak upisa u sudski registar odnosno za prestanak osobnosti - brisanje iz sudskog registra, što kod umjetne inteligencije može biti diskutabilno.

82 Horak, H., Šafranko, Z., *Nove tehnologije i društvena odgovornost trgovačkog društva*, U Barbić, J. (ur.), *Nove tehnologije i pravo društava*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2022., str. 82.

83 Braut Filipović, M., Zornada, I., *Umjetna inteligencija i pravo društava*. U Barbić, J. (Ur.), *Nove tehnologije i pravo društava*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2022., str. 227.

84 Europski parlament, Izvješće s preporukama Komisiji o pravilima građanskog prava o robotici od 27. siječnja 2017., A8-0005/2017, dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0005_HR.html.

85 *Ibid.*

86 Ruffolo, U., *Il problema della "personalità elettronica"*, Journal of Ethics and Legal Technologies, 2(JELT-Vol. 2, br. 1, 2020., str. 76.

87 Europski parlament, u Izvješću s preporukama Komisiji o pravilima građanskog prava o robotici od 27. siječnja 2017., A8-0005/2017, poziva na razmatranje mogućih posljedica osnivanja nove pravne osobnosti, para. 59. f).

Pitanje osobnosti je bitno za stjecanje prava i preuzimanje obveza te utvrđivanje odgovornost za štetu prouzročenu od strane umjetne inteligencije. Trenutno fizička osoba u svojstvu člana uprave mora voditi poslove društva s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika te ima obvezu čuvati poslovnu tajnu društva pri čemu odgovara za eventualne povrede svoje obveze (čl. 252. st. 1. i 2. ZTD). Postoji više mogućnosti za uređenje pitanja tko je odgovoran za štetu umjetne inteligencije pa tako to može biti, primjerice, korisnik koji se služi umjetnom inteligencijom, proizvođač odnosno osoba koja stavlja umjetnu inteligenciju na tržište, njen vlasnik ili netko treći pa možda i sama umjetna inteligencija? Upravo je pitanje odgovornosti za umjetnu inteligenciju uz zaštitu osobnih podataka, glavni rizik s kojim se Europa susreće.⁸⁸ Prema sadašnjem uređenju odgovornost za neispravan proizvod je na proizvođaču, odnosno osobi koja je izradila gotov proizvod ili uvezla proizvod i stavila ga u promet (čl. 1076. st. 1. i 2. ZOO). No, s obzirom da u razvoju umjetne inteligencije sudjeluje puno sudionika nije jednostavno odrediti proizvođača, stoga su stavovi Europske komisije usmjereni prema odgovornoj osobi koja se nalazi u najboljem položaju utjecati na smanjenje potencijalnih rizika.

Pitanja vezana uz umjetnu inteligenciju još su dijelom neotkrivena te izazivaju brojna etička, moralna i pravna pitanja s kojima je potrebno suočiti se. Odgovor je potrebno pronaći jer modernizacija i primjena novih tehnologija ubrzano dolazi, a uspostava pravne sigurnosti, pouzdanosti i povjerenja u poslovanju trgovačkih društva svakako bi trebali biti prioriteti.

⁸⁸ Europska komisija, *Bijela knjiga o umjetnoj inteligenciji – Europski pristup izvrsnosti i izgradnji povjerenja*, Bruxelles, 19.2.2020., COM(2020) 65 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:52020DC0065>.

9 ZAKLJUČAK

Pripajanje je statusna promjena do koje dolazi zbog težnje za jačanjem gospodarskog subjekta i povećanja tržišnog udjela. Društva nerijetko koriste dubinsko snimanje kako bi kroz objektivan i nepristran postupak izvršili procjenu svrhovitosti pripajanja. Unatoč koristima dubinskog snimanja po subjekte pripajanja, nije predviđena njegova nužnost niti se kvalificira kao formalan stadij pripajanja. Postupak pripajanja je formalan postupak s propisanim mehanizmima provjere od strane nadzornog odbora, ali i glavne skupštine. Upravo u svrhu ostvarivanja provjere pripajanja uprava svakog subjekta pripajanja sastavlja izvješća pripajanja koja provjerava nadzorni odbor pri čemu se nakon sazivanja glavne skupštine mora omogućiti uvid svim dioničarima u cjelokupnu dokumentaciju pripajanja.

Temelj pripajanja predstavlja ugovor o pripajanju sklopljen između društva preuzimatelja i pripojenog društva u obliku javnobilježničke isprave. Ugovor o pripajanju provjeravaju revizori pripajanja koji se mogu koristiti različitim metodama provjere predloženog omjera zamjene dionica. Najosjetljivije pitanje pripajanja je omjer zamjene dionica pripojenog društva za dionice društva preuzimatelja jer se javljaju situacije u kojima se ne može jednostavno matematički zamijeniti dionica za dionicu to jest za cijeli broj dionice društva preuzimatelja. Jednom utvrđen omjer zamjene dionica u odobrenom ugovoru o pripajanju ne može se kasnije pobijati zbog preniske odmjerivosti.

Pripajanje proizvodi učinke upisom u sudski registar što ima, između ostalog, za posljedicu univerzalnu, ali i procesnu sukcesiju s obzirom da ne dolazi do obustave parnice nego nastavka s društvom preuzimateljem na mjestu pripojenog društva. Dvojbena se pokazuju pitanja vezana uz stečajni postupak i pripajanje jer društva mogu pribjeći zlouporabi odredbi Stečajnog zakona, no trenutnom sudskom praksom je argumentirana potreba za suglasnošću stečajnog upravitelja za provedbu pripajanja.

Naposljetku, izazovi vezani uz primjenu modernih tehnologija poput pametnih ugovora i umjetne inteligencije su sve aktualniji, no donose mnoga etička, moralna i pravna pitanja. Svakako jedan od odgovora, potrebnih za uspješnu primjenu i regulaciju umjetne inteligencije kako u statusnoj promjeni pripajanja tako i u pravnom svijetu općenito, je definiranje osobnosti umjetne inteligencije, a posljedično i odgovornosti.

10 LITERATURA

Članci

1. Andrašec, D., *Due diligence*, Financijski klub, istraživački rad, Zagreb, 2010., str. 1-10.
2. Angwin, D., *Mergers and acquisitions across European borders: national perspectives on preacquisition due diligence and the use of professional advisors*, Journal of World Business, vol. 36, br. 1. 2001., str. 32–57.
3. Ballell, T. R. D. L. H., *Legal challenges of artificial intelligence: modelling the disruptive features of emerging technologies and assessing their possible legal impact*, Uniform Law Review, vol. 24, br. 2, 2019., str. 1-13.
4. Bodul, D., *Uz nacrt stečajnog zakona: treba li onemogućiti pripajanje trgovačkim društvima koja su na „pragu stečaja“*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 43, br. 3, 2022., 915-933.
5. Brundić, M., *Due diligence*, Hrvatska pravna revija, 2014., str. 26–29.
6. Capron, L., *The Long-Term Performance of Horizontal Acquisitions*, Strategic Management Journal, vol. 20, br. 11, 1999., str. 987–1018.
7. Cvijanović, V., *Prikaz stručnog seminara “due diligence - pravni i financijski aspekti”*, Ekonomski pregled, 54 (5-6), 2003., str. 511-513.
8. Čuveljak, J., *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima 2012.*, Hrvatska pravna revija, br. 12., 2012., str. 30–35.
9. Jakšić, T.; Petrović, S., *Mogući pravci izmjena i dopuna hrvatskoga prava društava*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37. br. 3., 2016., str. 1101-1145.
10. Maurović, Lj., *Pripajanje dioničkih društava kao statusna promjena*, Hrvatska pravna revija, II (2); str. 80-87.
11. Miladin, P., *Pravo prvenstva upisa novih dionica*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 61, br. 4, 2011., str. 1181-1251.
12. Palić, V., Brekalo, M. i Petričević, N., *Tražbine vjerovnika u stečajnomu postupku - otvorena pitanja i dvojbe*, Ekonomski vjesnik, vol. XXVI, br. 2, 2013., str. 655-663.
13. Rien, A., *The art of AI: the impact of artificial intelligence on the merger and acquisition strategy* (Doctoral dissertation), 2019., str. 1-72.
14. Ruffolo, U., *Il problema della “personalità elettronica”*, Journal of Ethics and Legal Technologies, 2(JELT-Vol. 2, br. 1, 2020., str. 75-88.

15. Tamosiuniene, R.; Duksaite, E., *The importance of Mergers and Acquisitions in Today's Economy*, *KSI Transactions on Knowledge Society*, 2009., vol. 2, br. 4 str. 11-15.
16. Zlatović, D., *Ugovorni prijenos povjerljivih informacija*, *Hrvatska pravna revija*, 2010. str. 24-32.
17. Žaba, M., *Instrumenti zaštite vjerovnika društava kapitala koja sudjeluju u prekograničnim pripajanjima i spajanjima u poljskom te slovačkom pravu*, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 42, br. 1, 2021., str. 187-202.

Knjige

1. Barbić, J., *Pravo društava*, Knjiga druga, *Društva kapitala*, Svezak I., *Dioničko društvo*, 7. izd., Zagreb, Organizator, 2020.
2. Braut Filipović, M., Zornada, I., *Umjetna inteligencija i pravo društava*. U Barbić, J. (Ur.), *Nove tehnologije i pravo društava*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2022., str. 215-236.
3. Gleich, R., Hasselbach, T., Kierans, G., *Value in due diligence: contemporary strategies for merger and acquisition success*, Gower Publishing, Ltd., 2012.
4. Horak, H., Šafranko, Z., *Nove tehnologije i društvena odgovornost trgovačkog društva*, U Barbić, J. (ur.), *Nove tehnologije i pravo društava*, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2022., str. 65-92.
5. Howson, P., *Due Diligence : The Critical Stage in Mergers and Acquisitions*, Taylor & Francis Group, 2003.
6. Petrović, S.; Ceronja, P., *Osnove prava društava*, 9., izmijenjeno i dopunjeno izd., Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2019.
7. Sherman, A. J. *Mergers and Acquisitions from A to Z*, 3rd ed., AMACOM Division of American Management Association, 2011.
8. Triva, S., Dika, M., *Građansko parnično procesno pravo*, VII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, Narodne novine, 2004.

Mrežni izvori

1. Burdon M., *Artificial Intelligence – An Authentic Opportunity for Mergers and Acquisitions*, 8. kolovoza 2023., dostupno na:

<https://www.firmex.com/resources/blog/artificial-intelligence-an-authentic-opportunity-for-mergers-and-acquisitions/>.

2. Devensoft, *Comprehensive Guide to M&A Due Diligence in Today's Turbulent Economic Environment*.
3. Europska komisija, *Bijela knjiga o umjetnoj inteligenciji – Europski pristup izvrsnosti i izgradnji povjerenja*, Bruxelles, 19.2.2020., COM(2020) 65 final.
4. Europski parlament, *Izvešće s preporukama Komisiji o pravilima građanskog prava o robotici* od 27. siječnja 2017., A8-0005/2017.
5. <https://www.statista.com/statistics/267368/number-of-mergers-and-acquisitions-worldwide-since-2005/>.
6. Izvešće neovisnog revizora o postupku pripajanja GLOBAL RENT d.o.o. Split i STANOVI JADRAN d.d. Split od 21. ožujka 2021. godine.
7. Izvešće o reviziji pripajanja društava VALAMAR ADRIA HOLDING d.d. i VALAMAR GRUPA d.d. dioničkom društvu RIVIERA ADRIA od 24. lipnja 2014. godine.
8. Ugovor o pripajanju KRAŠ prehrambene industrije d.d. i KAROLINA tvornica keksa, vafla i slanica d.o.o., od 23. lipnja 2021.
9. Ugovor o pripajanju Wiener osiguranja i Erste osiguranja od 6. veljače 2018. godine.

Pravni propisi

1. Direktiva (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava (kodificirani tekst), SL L 169/46.
2. Stečajni zakon (Narodne novine br. 71/2015, 104/2017, 36/2022).
3. Zakon o javnom bilježništvu (Narodne novine br. 78/1993, 29/1994, 162/1998, 16/2007, 75/2009, 120/2016, 57/2022).
4. Zakon o osiguranju (Narodne novine 30/15, 112/18, 63/20, 133/20, 151/22).
5. Zakon o radu (Narodne novine br. 93/2014, 127/2017, 98/2019, 151/2022, 64/2023).
6. Zakon o sudskom registru (Narodne novine br. 1/1995, 57/1996, 1/1998, 30/1999, 45/1999, 54/2005, 40/2007, 91/2010, 90/2011, 148/2013, 93/2014, 110/2015, 40/2019, 34/2022).
7. Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009, 111/2012, 125/2011, 68/2013, 110/2015, 40/2019, 34/2022, 114/2022, 18/2023).

8. Zakona o trgovačkim društvima iz 2009. godine (Narodne novine br. 111/1993, 34/1999, 121/1999, 52/2000, 118/2003, 107/2007, 146/2008, 137/2009).

Sudska praksa

1. VTSRH, PŽ-5903/04 od 2. ožujka 2007.
2. VTSRH, PŽ 5953/2018-2 od 31. listopada 2018.
3. VTSRH, PŽ-831/2019-2 od 13. veljače 2019.
4. VTSRH, PŽ-1138/2019-2 od 12. ožujka 2019.
5. Županijski sud u Rijeci, GŽ 849/2021-2 od 14. travnja 2021.
6. Županijski sud u Rijeci, PŽ 1417/2022-2 od 28. prosinca 2022.
7. Županijski sud u Zagrebu, GŽ 2216/2023-2 od 25. svibnja 2023.